הסכנה בשחרור מחבלים תמורת חטופים

written by דוד מ' וינברג | 16.08.2024

לפי מקורות ממשלתיים, העסקה הנידונה כעת בין ישראל לחמאס תביא לשחרור של בין 500 ל-1,000 מחבלים פלסטינים מבתי כלא ישראליים, 100 מהם נחשבים למחבלים "כבדים" (כלומר, רוצחים צמאי דם), בתמורה ל-22 חטופים ישראלים חיים, בעיקר נשים ואזרחים אחרים, לצד גופותיהם של עוד כתריסר בני ערובה מתים.

העסקה גם מדמיינת פעימה שנייה ושלישית של חילופי טרוריסטים תמורת בני ערובה, אם כי מעטים מאמינים שהדבר אכן יתממש. ככל הנראה, השלבים הבאים כוללים תנאים רבים מדי, החל מפיקוח בינלאומי על גבולות עזה (בניגוד לרצון חמאס) ועד לנסיגת צה"ל. בנוסף, איש בישראל אינו יכול לומר בוודאות שחטופים נוספים נמצאים עדיין בחיים או יהיו בחיים עד לשלב שני או שלישי.

ישראלים רבים יאמרו שהעסקה הנדונה עצובה אך הכרחית; שחובתה המוסרית של הממשלה היא לשחרר כמה שיותר בני ערובה, בהקדם האפשרי, למרות המחיר הגבוה; שהסבל של החטופים ובני משפחותיהם בלתי נסבל ברמה האישית והלאומית; שלתת לחטופים חיבוק לאומי אמיתי יהיה הניצחון הגדול מכולם, דבר שכל כך הכרחי לרוח הקולקטיבית של ישראל ולחוסנה בטווח הארוך.

ייתכן שישראלים רבים חשים כך גם אם העסקה כרוכה בנסיגה מוחלטת של צה"ל מעזה. במילים אחרות, גם אם חמאס ישמור על השלטון ובעצם ינצח במלחמה.

חלק מהישראלים יטענו כי ניתן יהיה להפעיל מחדש את צה"ל להמשך ריסוק החמאס בעזה לאחר ביצוע העסקה (אם כי לי ברור שהאילוצים המדיניים לא יאפשרו זאת). יש שיגידו שהצורך בתקיפות נוספות יתייתר בזכות טכנולוגיות גבול טובות יותר, תוספת כוחות הגנה של צה"ל, וכוחות זרים של בעלות הברית (אם כי רעיון זה מגוחך לגמרי בכל הנוגע לטווח הקרוב). יש שיוסיפו שהעסקה מועילה למיטוט ממשלת ישראל (מה שלדעתם עשוי להיות חשוב יותר משחרור בני ערובה).

אכן מצב נורא! איך הלב יכול שלא לדמם מכאב?

אולם לא משנה איך ננסה לשקלל את הדילמות המוסריות והאסטרטגיות, ישנו מחיר ביטחוני גדול נוסף שנעדר מהשיח הציבורי, וזהו המחיר הגבוה של שחרור כל כך הרבה מחבלים פלסטינים.

המחבלים המשוחררים ללא ספק יתקפו שוב, כאשר רק אלוהים יודע לכמה נפגעים ישראלים הם יגרמו בעתיד. שחרורם יהווה תמריץ לחטיפות עתידיות, יתדלק את שרפות הטרור שכבר

משתוללות ביהודה ושומרון, ויזניק את חמאס לקראת השתלטותו המיועדת גם על יהודה ושומרון.

אני משוכנע כי זו תהיה התוצאה, מאחר שזו הייתה התוצאה בכל שחרור מחבלים קודם. ישראל שגתה שוב ושוב כשהתירה לטרוריסטים להשתחרר ואפשרה להם לרצוח עוד ישראלים.

ובכל פעם, לפני כל עסקה, "הממסד הביטחוני" הישראלי הבטיח לפוליטיקאים הישראלים ולציבור ביהירות ובאופן מטעה כי הוא "ידע לנהל את המצב", כלומר לעקוב אחר המחבלים ולמנוע כל ניסיון חזרה שלהם לפעילות טרור מבלי שייגרם יותר מדי נזק.

אבל גישה זו נכשלה שוב ושוב. כל עסקה של שחרור מחבלים הובילה לשפיכות דמים נוספת שתוכננה ובוצעה על ידי אותם המחבלים המשוחררים.

אין נתונים סטטיסטיים מדויקים על כך (כי באופן לא מפתיע מערכת הביטחון מסרבת לפרסם סטטיסטיקה שכזו), אבל לפי ההערכות, בין 10 ל-50 אחוז מהמחבלים המשוחררים חוזרים במהירות לפעילות טרור עם השפעה הרסנית.

1,150 האסירים הפלסטינים ששוחררו על ידי ישראל בעסקת ג'יבריל ב-1985 (בתמורה לשלושה חיילים ישראלים) תדלקו את האינתיפאדה הראשונה. לפי נתוני משרד הביטחון, כעשרה אחוזים מהמחבלים הפלסטינים המשוחררים חזרו לפעילות טרור.

ואז הגיע הסכם אוסלו כשישראל אפשרה בטעות ליותר מ-60,000 (!) פלסטינים מ"חו"ל" לחזור לשטחים, כולל 7,000 מחבלים שהיו חברים באש"ף. בין השנים 1993 ו-1999 שחררה ישראל מחבלים פלסטינים רבים נוספים כ"מחוות" לאש"ף, ואלו הזינו את האינתיפאדה השנייה.

בשנת 2004 שחררה ישראל יותר מ-400 אסירים פלסטינים וכ-30 אסירים לבנונים, כולל מנהיגי חיזבאללה, עבור שבוי אזרחי אחד, אלחנן טננבאום, וגופותיהם של שלושה חיילי צה"ל. מלחמת לבנון השנייה נגד חיזבאללה הגיעה זמן לא רב לאחר מכן.

העסקה מסביב לגלעד שליט ב-2011 הייתה המופקרת והגרועה ביותר. בין יותר מ-1,000 האסירים הביטחוניים הפלסטינים ששוחררו בתמורה לחייל זוטר אחד היו יחיא סינוואר, רווחי מושתהא, אחמד ע'נדור, עבדאללה ברגותי, עז א-דין שיח' ח'ליל, מוסא דודין, ג'יהאד יע'מור וחסן סלאמה מנהיגי חמאס של היום. למעשה, כמעט כל השדרה הפיקודית של חמאס שתכננה בשנה שעברה את ההסתערות על ערים ויישובים ישראליים בשמחת תורה, שבה נהרגו למעלה מ-1,200 ישראלים ביום אחד, הייתה מורכבת ממחבלים ששוחררו בעסקת שליט.

מחבלים פלסטינים אחרים ששוחררו בעסקת שליט המשיכו לבצע את רציחות הטרור הידועים לשמצה ב-13 השנים האחרונות: ברוך מזרחי שנרצח על ידי זיאד עוואד, מלאכי רוזנפלד על ידי אחמד נג'אר, הרב מיקי מרק (אב לעשרה ילדים) על ידי מוחמד פאקיה ועוד.

מחמוד קוואסמה, מחבל נוסף ששוחרר בעסקת שליט, תכנן ב-2014 את חטיפתם ורציחתם של שלושת הנערים נפתלי פרנקל, אייל יפרח וגלעד שער בגוש עציון. ג'אסר ברגותי, ששוחרר גם הוא מהכלא הישראלי בעסקת שליט, ניהל מעזה את הרציחות של יוסף כהן ויובל מור יוסף ושל הילד עמיעד ישראל.

לאחר חטיפתם ורציחתם של שלושת הנערים, פעל צה"ל לעצור מחדש רבים מהמחבלים ששוחררו בעסקת שליט. אל"מ (מיל') מוריס הירש, שהיה ראש התביעה הצבאית באיו"ש, אומר כי 50% מ-130 המחבלים ה"כבדים" ששוחררו ליהודה ושומרון בעסקת שליט חזרו לפעילות טרור ונעצרו מחדש.

לדבריו, רבים אחרים גם עסקו בטרור בשטחים ו/או עסקו בפעילות תמיכה בטרור מחוץ לישראל – אבל גורמי הביטחון לא תמיד הצליחו להגיע אליהם מסיבות מבצעיות או משפטיות.

ד"ר גדי חיטמן מאוניברסיטת אריאל, שחקר שחרור מחבלים, אומר שיש משמעות למספרים ולא רק לזהותם של מחבלי "מפתח" בעלי עבר מוכר בתחום הטרור. ככל שישוחררו יותר מחבלים, אפילו זוטרים, כך יגדל הסיכוי שחלקם יהפכו בעצמם ל"מחבלים מרכזיים" ויציתו את השטחים.

המומחים חלוקים בנוגע לשאלה האם לישראל יש סיכוי טוב יותר לעצור פעילות טרור של מחבלים משוחררים בשטחים או בחו"ל, כלומר האם עדיף להשאיר מחבלים תחת מעקב בעזה וביהודה ושומרון (שם ניתן לחסל אותם, במידת הצורך), או "להגלות" טרוריסטים לטורקיה, ללבנון ולסוריה (שם קשה יותר לטפל בהם מבחינה מדינית ומבצעית).

סא"ל (מיל') ברוך ידיד, לשעבר היועץ לענייני ערבים של פיקוד מרכז, ומשה ("מופז") פוזאילוב, לשעבר סגן ראש אגף חקירות בשב"כ, אומרים כי החופש שממנו נהנים היום המחבלים בג'נין ובטול כרם, למשל, מוכיח כי יש לגרש מחבלים משוחררים כמה שיותר רחוק. אחרת, הם יחזקו את המכונה הצבאית החזקה ממילא שהמחבלים בנו באזורים הללו ושנתמכת על ידי איראן, ואף ירחיבו אותה.

כך או כך, הסכנה משחרור המוני של מחבלים פלסטינים ברורה. עסקה המשחררת רוצחים אכזריים של יהודים ישראלים (כולל רוצחים ואנסים מהנוחבה שהשתתפו במתקפת ה-7 באוקטובר) כדי להקל על סבלם של בני הערובה הישראלים החפים מפשע מסכנת עוד יותר חיים ישראליים בהמשך הדרך, והדרך הזו אינה ארוכה במיוחד.

דבורה גונן, שבנה דני נרצח סמוך לדולב ב-2015 על ידי מחבל ששוחרר בעסקת שליט, אמרה בחודש שעבר לעיתונאי והתחקירן נדב שרגאי כי "ההבדל בין בני הערובה המוחזקים כיום בעזה לבין הדור הבא של קורבנות ישראלים שייצחו על ידי המשוחררים בעסקת בני הערובה הממשמשת ובאה – הוא שלחטופים יש פנים ושמות, בעוד שזהות הקורבנות העתידיים עדיין אינה ידועה".

גונן: "מצד שני, לדור הקודם של קורבנות טרור כמו בני דני, שנרצח על ידי מחבלים פלסטינים ששוחררו בעסקאות קודמות, יש גם פנים וגם שמות".

מה שדבורה גונן אומרת, אני חושב, הוא: היזהרו והיו מודעים. שחרור חטופים המוחזקים בעזה כעת עשוי להיות הדבר ההומניטרי וההכרחי ביותר שניתן לעשות מבחינה מוסרית, אך הוא גם עלול להיות הדבר המסוכן והאסוני ביותר שישראל יכולה לעשות. את המחיר מדינת ישראל תשלם על פני תקופה ממושכת, והוא יהיה גבוה. אכן דילמה קשה לישראל.

המאמר פורסם באתר ערוץ 7, בתאריך 19.08.2024.